

Mendelova univerzita v Brně
Lesnická a dřevařská fakulta
ÚSTAV LESNICKÉ A DŘEVAŘSKÉ EKONOMIKY A POLITIKY

NÁKLADY A VÝDAJE NA OCHRANU ŽP A JEJICH EFEKTIVNOST

Ing. Petra Hlaváčková, Ph.D.
Email: petra.hlavackova@mendelu.cz

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Základní pojmy

- **náklady a výdaje z účetního hlediska** – mezi pojmy podstatný rozdíl
- v ochraně ŽP jsou pojmy výdaje a náklady většinou chápány jako synonyma
- **výdaje na ochranu ŽP** – definovány jako peněžní prostředky vydané na opatření spojená bezprostředně s prevencí, redukcí a eliminací znečištění či poškození, která jsou výsledkem výrobního procesu nebo následkem spotřeby zboží a služeb

Základní pojmy

- různé definice a členění nákladů na ochranu ŽP
- **environmentální náklady** – náklady, které subjekt dobrovolně či povinně (ze zákona) vynakládá na zmírnění nebo odstranění dopadů svých činností, výrobků nebo služeb na ŽP
- **náklady obětované příležitosti** (spojené s environmentálními projekty) – rovny užitku, které mohl subjekt získat, pokud by náklady alokoval jiným způsobem

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Členění nákladů (výdajů) na ochranu ŽP

- **náklady na ochranu ŽP ve veřejné správě** – výdaje účelově zřízených veřejnoprávních institucí;
- **náklady na ochranu ŽP a spotřebitelé, domácnosti a NNO** – spotřebitelé se při nákupu rozhodují podle vlastních preferencí s cílem maximalizovat svůj užitek vzhledem k rozpočtovému omezení
- **náklady na ochranu ŽP a na podnikové úrovni** – své znečištění se snaží korigovat různými investičními projekty

Výdaje na ochranu ŽP

- odráží zejména úroveň ekonomického rozvoje dané země a zároveň i účinnost legislativních předpisů souvisejících s ochranou ŽP
- makroekonomickým ukazatelem péče o ŽP a pro komplexnější posouzení se tento ukazatel vztahuje k úrovni ekonomické výkonnosti země, vyjádřené HDP

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Výdaje na ochranu ŽP

- Při prezentaci údajů o environmentálních výdajích je třeba vymezit:
 - pojem „výdaje na ochranu ŽP“ po technické stránce,
 - charakterizovat zdroje financování,
 - specifikovat druhy výdajů (např. investiční a neinvestiční),
 - stanovit časové období vykazovaných výdajů aj.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Klasifikace environmentálních výdajů

- z pohledu národního hospodářství
- podle CEPA 2000
- podle zdrojů financování
- podle druhů výdajů

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Klasifikace z pohledu NH

- Výdaje na ochranu ŽP zahrnují:
 - domácí užití výrobků a služeb souvisejících s ochranou ŽP
 - domácí hrubou tvorbu kapitálu na ochranu ŽP
 - transfery, především dotace.
- **Celkové národní výdaje na ochranu ŽP** = součet celkových domácích výdajů na ochranu ŽP, transfery do zbytku světa a odečet transferů, které ekonomika obdrží ze zbytku světa.
- Výdaje na ochranu ŽP nezahrnují všechny aktivity, které mají pozitivní dopad na ŽP.

Klasifikace podle CEPA 2000

- Klasifikace aktivit na ochranu ŽP EU
(*Classification of Environmental Protection Activities*)
- využívána k vymezení aktivit, produktů, výdajů a ostatních transakcí, jejichž prvotním účelem je ochrana ŽP
- tři úrovně

Kategorie	Popis činností spadajících do dané kategorie
Ochrana vody	Odvádění a čištění odpadních vod, kalů; prevence znečišťování vody; odvádění a čištění odpadních vod; úprava drobných vodních toků
Ochrana ovzduší	Programy zateplování a úspor energie; odstraňování tuhých a plynných emisí; změna technologií vytápění; opatření ke snižování produkce skleníkových plynů; změny výrobních technologií za účelem odstranění emisí; monitoring ochrany ovzduší; ostatní činnosti k ochraně ovzduší
Nakládání s odpady	Sběr a zpracování druhotných surovin; sběr a svoz nebezpečných komunálních a ostatních odpadů; využívání a zneškodňování odpadů; monitoring nakládání s odpady; ostatní nakládání s odpady
Ochrana půdy a podzemní vody	Protiporézní ochrana; ochrana půdy a podzemní vody proti znečištění infiltrací; dekontaminace půd a čištění spodní vody; monitoring půdy a podzemní vody; předcházení a sanace zasolení půd; ochrana půdy a spodní vody
Ochrana biodiverzity a krajiny	Celospolečenské funkce lesů; revitalizace říčních systémů; ochrana druhů a stanovišť; chráněné části přírody; rekultivace půdy v důsledku těžební a důlní činnosti; protierozní, protilavinová a protipožární ochrana; péče o vzhled obcí a veřejnou zeleň; ostatní činnosti k ochraně přírody a krajiny
Redukce působení fyzikálních faktorů	Konstrukce a uplatnění protihlukových zařízení; protiradonová opatření; monitoring k zajišťování úrovně fyzikálních faktorů; ostatní činnosti k redukci fyzikálních vlivů
Správa v ochraně ŽP	Ústřední státní správa v ochraně ŽP; ostatní orgány státní správy v ochraně ŽP; ostatní správa v ekologii
Výzkum a vývoj	Výzkum a vývoj
Ostatní činnosti v ekologii	Mezinárodní spolupráce v oblasti ochrany ŽP; ekologická výchova a osvěta; ekologické programy v dopravě; ekologické záležitosti a programy

Klasifikace podle zdrojů financování

- **Zdroje soukromého sektoru** – podnikatelské subjekty, nestátní neziskové organizace, domácnosti a jednotlivci.
- **Zdroje veřejného sektoru** – výdaje státního rozpočtu, rozpočty organizací veřejného sektoru.
- **Výdaje neziskového sektoru** – vládní instituce, příspěvkové organizace, nestátní neziskové organizace.
- **Výdaje ziskového sektoru** – státní a soukromé podniky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Klasifikace podle zdrojů financování

- **Z hlediska původu finančních prostředků:**
 - mezinárodní zdroje
 - národní zdroje

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Klasifikace podle zdrojů financování

- Dle **Evropského systému národních účtů**:
 - výdaje veřejného sektoru
 - výdaje ziskového sektoru
 - zahraniční zdroje
 - výdaje soukromých neziskových organizací
 - výdaje domácností

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Klasifikace podle druhů výdajů

- investiční výdaje
- neinvestiční výdaje (běžné či provozní)
 - vnitřní neinvestiční náklady
 - vnější neinvestiční náklady
- celkové výdaje = investiční + neinvestiční

Přínosy z aktivit na ochranu ŽP

- tržby z prodeje služeb na ochranu ŽP
- tržby z prodeje vedlejších produktů
- úspory z využití vedlejších produktů

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Environmentální indikátory

- **Indikátor:**

- z latinského „indico“ (tj. ukázat, odhalit)
- obecně ukazatel, kvalitativní nebo kvantitativní proměnná, kterou lze měřit či popsat, a která poskytuje prostředky k posouzení, zda je stav v souladu s předem danými požadavky
- jedná se o měřitelné ukazatele, pomocí nichž lze hodnotit stav a vývoj určitého jevu, umožňují převádět složité skutečnosti na zjednodušené a přesto vypovídající údaje

Environmentální indikátory

- **kvantitativní a kvalitativní informace**, které umožňují ocenění efektivnosti a účinnosti ve spotřebě zdrojů, nebo naopak environmentální náročnosti jednotlivých aktivit, odvětví i národního hospodářství jako celku
- agregované a komplexní ukazatele, které jsou výsledkem zpracování a určité interpretace primárních dat a informací
- nástroj pro hodnocení ŽP

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Environmentální indikátory

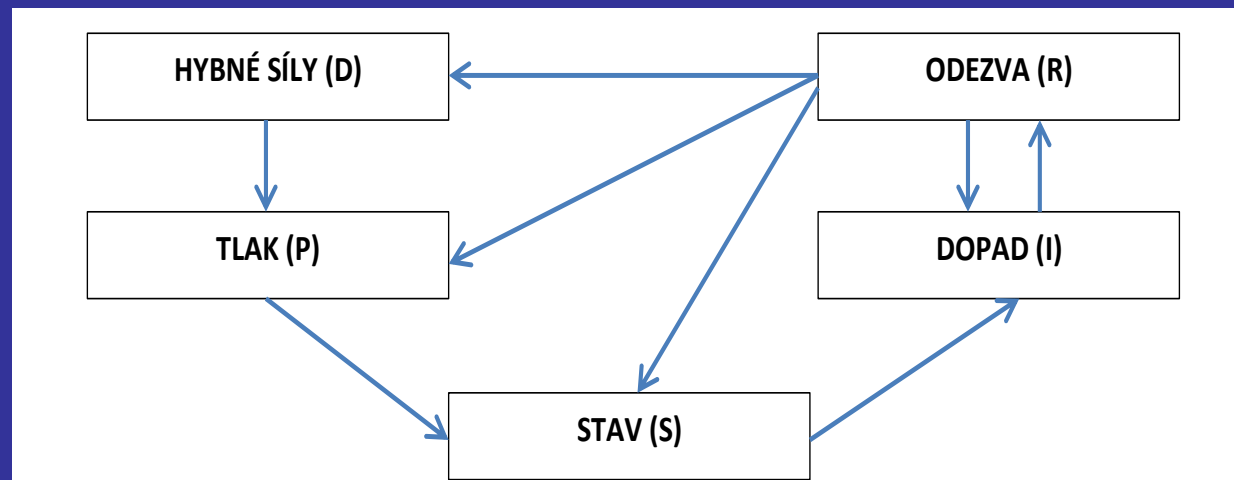
- **základní funkce:**
 - poskytují informace o environmentálních problémech,
 - jsou nezbytné pro stanovení priorit a následně i konkrétních cílů,
 - umožňují stanovit priority vymezením hlavních faktorů, které vytvářejí tlak na ŽP,
 - umožňují sledování a vyhodnocování účinku politického opatření (reakce).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Soustava environmentálních indikátorů EU – DPSIR

- **D** (*Driving Force*) znamená **hybnou sílu** – faktor nebo proces, který ovlivňuje ŽP, jeho prvky a funkce
- **P** (*Press*) znamená **tlak na prostředí** – rozsah jeho znečišťování
- **S** (*State*) znamená **stav** – kvalitu ŽP, jeho složek nebo částí
- **I** (*Impact*) znamená **dopad** znečištěného ŽP na zdraví populace, ekosystémů apod.
- **R** (*Response*) **odezva** – reakce společnosti na tyto dopady spočívá v přijetí konkrétních opatření v oblasti legislativy. Další možností jsou investice na ochranu a zlepšení kvality ŽP.

Soustava environmentálních indikátorů v ČR

- ČR – pol. 90. let 20. stol. , vycházelo se ze systému OECD (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj)
- OECD přijala **tři kritéria** pro konstrukci a výběr indikátorů:
 - relevance k politice ochrany ŽP a ke globálním problémům,
 - schopnost indikovat změny,
 - srozumitelnost a snadná interpretovatelnost.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Soustava environmentálních indikátorů v ČR

- V oblasti ŽP existují tři druhy indikátorů:
 - klíčové indikátory ŽP – indikátory Zprávy o životním prostředí ČR
 - indikátory Státní politiky životního prostředí ČR (2004 – 2010)
 - indikátory ze situačních zpráv ke Strategickému rámci udržitelného rozvoje

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Klíčové indikátory ŽP

- Účelem klíčových indikátorů ŽP je především:
 - poskytnout stabilní základ pro hodnocení pokroku v oblasti ŽP
 - umožnit odpovědět na klíčové otázky politiky ŽP
 - poskytnout odpovědi na klíčové otázky na evropské či mezinárodní úrovni týkající se ŽP a UR

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Klíčové indikátory ŽP

- Soubor klíčových indikátorů zahrnuje **osm témat** z oblasti ŽP:
 - klima,
 - znečišťování a kvalita ovzduší,
 - vodní hospodářství a jakost vod,
 - biodiverzita,
 - lesy a krajina,
 - odpady a materiálové toky,
 - zdraví,
 - financování ochrany ŽP.
- a **tři témata** z oblasti vlivu sektorů na ŽP (zemědělství, energetika a průmysl, doprava).
- Současně je vyspecifikována jejich pozice v mezinárodně používaném modelu DPSIR

Klíčové indikátory ŽP

<http://issar.cenia.cz/issar/page.php?id=1506>

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Indikátory ŽP

- Klíčové indikátory jsou určeny pro různé **skupiny uživatelů**:
 - tvůrci politiky ŽP
 - orgány veřejné správy
 - odborná veřejnost
 - uživatelé z řad široké veřejnosti

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Statistické zjišťování výdajů na ochranu ŽP

- Statistické zjišťování investic na ochranu ŽP je prováděno Českým statistickým úřadem od roku 1986.
- Vývoj tohoto zjišťování je možné (z metodologického hlediska) rozdělit na 4 období.
- Údaje ze zjišťování jsou a budou využity při posuzování vývoje výdajů na ochranu ŽP z hlediska jejich územního rozmístění a odvětvového zaměření.
- Jsou také významné pro poskytování informací institucím EU (dle Nařízení Rady č. 58/97 ze dne 20. 12. 1996) a ostatním mezinárodním organizacím.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Statistické zjišťování výdajů na ochranu ŽP

- I. Statistické zjišťování investic na ochranu ŽP v letech 1986 – 1995
- II. Statistické zjišťování investic na ochranu ŽP v letech 1996 – 2001
- III. Statistické zjišťování investic na ochranu ŽP v roce 2002
- IV. Statistické zjišťování výdajů na ochranu ŽP od roku 2003 dosud

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Statistické zjišťování výdajů na ochranu ŽP

- **Sledovanými ukazateli jsou:**
 - výdaje na pořízení DHM na odstraňování a prevenci vzniku znečištění ŽP
 - zdroje financování DHM na ochranu ŽP,
 - vnitřní a vnější neinvestiční náklady na ochranu ŽP (z hlediska firmy)
 - ekonomický přínos z aktivit na ochranu ŽP
- Všechny tyto ukazatele jsou sledovány s ohledem CEPA 2000.

Statistické zjišťování výdajů na ochranu ŽP

- **ŽP 1-01 Roční výkaz o výdajích na ochranu životního prostředí**
- Zpravodajská jednotka je povinna poskytnout všechny požadované údaje podle **zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě**, ve znění pozdějších předpisů.
- **Výkaz ŽP 1-01** má čtyři oddíly.
- První stránka představuje záhlaví výkazu, kde jsou uvedeny identifikační údaje zpravodajské jednotky, zejména identifikační číslo organizace (IČ).
- Následující čtyři oddíly výkazu slouží již k vlastnímu zjišťování výdajů na ochranu ŽP.
- K výkazu jsou přiřčeny dvě strany stručných metodických vysvětlivek.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Statistické zjišťování výdajů na ochranu ŽP

- **Účelem statistického zjišťování** je získání definitivních informací o pořízení DHM a o neinvestičních nákladech na ochranu ŽP, o zdrojích financování DHM na ochranu ŽP, o poplatcích a odvodech v oblasti ŽP a využívání výhradních práv k přírodním zdrojům.
- Údaje budou využity při posuzování vývoje výdajů na ochranu ŽP, jejich územním rozmístění a odvětvovém zaměření, pro poskytování informací Evropské unii dle nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 295/2008.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Statistické zjišťování výdajů na ochranu ŽP

- **Okruh zpravodajských jednotek, které mají zpravodajskou povinnost:**
 - v roce 2008 byla klasifikace podniků podle OKEČ nahrazena novou klasifikací podle CZ-NACE
 - podle této nové klasifikace je výkaz ŽP 1-01 zasílán vybraným ekonomickým subjektům s CZ-NACE 01, 02, 03, 05-33, 35, 36, 49, 51, 52, 58 s počtem zaměstnanců 50 a více a CZ-NACE 37, 38 a 39 bez ohledu na počet zaměstnanců, obcím nad 500 obyvatel, rozpočtovým organizacím, organizačním složkám státu a státním fondům (Pozemkový fond ČR, Podpůrný garanční rolnický a lesnický fond, Správa železniční dopravní cesty).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Statistické zjišťování výdajů na ochranu ŽP

- **Způsob a forma statistického zjišťování** – výkaz, elektronický sběr dat.
- **Použitá metoda** – výběrové zjišťování.
- **Periodicita statistického zjišťování** – roční
- **Lhůta k doručení údajů zpravodajskou jednotkou** – do konce března.
- **Orgán provádějící statistické zjišťování** – Český statistický úřad.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Financování ochrany ŽP

- je výrazem vládní politiky, je tedy nutné, aby vycházelo především z přijaté politiky ŽP a související legislativy
- vláda je zde institucí, která usměrňuje oblast financování ekologických akcí
- úroveň financování akcí ochrany ŽP musí vycházet na jedné straně z minimalizace znečištění, daného zejména nepřekročitelným limitem a na druhé straně ze schopnosti profinancovat potřebná opatření

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Financování ochrany ŽP

- je základním předpokladem zejména pro přípravu investičních projektů, jejichž cílem je zlepšit stav jednotlivých složek ŽP
- kvantifikuje prosazování potřeb ochrany ŽP na centrální i regionální úrovni, a to v podobě finančních podpor z centrálních i místních zdrojů

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zdroje financování ochrany ŽP

- z hlediska původu finančních prostředků:
 - mezinárodní
 - zdroje z fondů EU
 - zdroje z mezinárodních finančních institucí
 - národní
 - státní rozpočet
 - státní fondy
 - místní rozpočty

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zdroje financování ochrany ŽP

- **hlavní zdroje**, z nichž se financují výdaje v rezortu MŽP ČR, patří:
 - rozpočtové příjmy resortu v rámci státního rozpočtu,
 - prostředky Státního fondu životního prostředí,
 - příjmy Fondu národního majetku,
 - ostatní příjmy

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zdroje financování ochrany ŽP

- finanční prostředky získané z uvedených zdrojů přerozdělují ve prospěch ochrany ŽP v ČR tyto instituce:
 - Ministerstvo životního prostředí ČR,
 - územní odbory MŽP ČR,
 - Státní fond životního prostředí,
 - Česká inspekce životního prostředí,
 - referáty životního prostředí krajů,
 - odbory životního prostředí měst a obcí,
 - ostatní organizace (jako např. nevládní ekologické iniciativy aj.).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Národní zdroje financování ŽP

- státní rozpočet
- Státní fond životního prostředí ČR (SFŽP)
- národní programy:
 - Program péče o krajinu
 - Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny
 - dotace nestátním neziskovým organizacím
- místní rozpočty
- finanční zdroje podnikové sféry

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Státní rozpočet

- prostřednictvím kapitoly 315 MŽP, příp. dalších kapitol
- **struktura výdajů MŽP** (z kapitoly SR):
 - výdaje na činnost organizačních složek státu a obcí,
 - příspěvky na činnost příspěvkových organizací,
 - dotace občanským sdružením,
 - dotace a nevratné finanční výpomoci podnikatelským subjektům.

<http://issar.cenia.cz/issar/page.php?id=1548>

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

SFŽP

- je specificky zaměřenou institucí, která je významným finančním zdrojem při ochraně a zlepšování stavu životního prostředí
- je jedním ze základních ekonomických nástrojů pro plnění:
 - závazků vyplývajících z mezinárodních úmluv o ochraně ŽP,
 - závazků vyplývajících z členství v Evropské unii,
 - Státní politiky životního prostředí.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

SFŽP

- byl zřízen a jeho činnost je legislativně upravena zákonem č. 388/1991 Sb.
- příjmy fondu tvoří součást státního rozpočtu
- ze SFŽP jsou poskytovány podpory na opatření v oblasti ochrany a zlepšování stavu ŽP
- podpory jsou poskytovány formou dotace, půjčky nebo formou příspěvku na úhradu úroků
- o použití prostředků rozhoduje ministr ŽP na základě doporučení Rady Fondu

<http://issar.cenia.cz/issar/page.php?id=1548>

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příjmy SFŽP

- poplatky za vypouštění odpadních vod do vod povrchových,
- poplatky za vypouštění škodlivých látek do ovzduší,
- poplatky podle zákona o odpadech, odvody za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu,
- poplatky za odběr podzemních vod,
- úhrady odváděné do státního rozpočtu za vydobyté nerosty,
- pokuty uložené orgány správce SFŽP a ČIŽP,
- peněžní příjmy z postihu žadatelů za neoprávněné použití nebo zadržení prostředků SFŽP,
- dotace ze státního rozpočtu,
- podíly na výnosu daní,
- úvěry od právnických osob,
- prostředky z EU,
- příspěvky od tuzemských a zahraničních právnických a fyzických apod.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Výdaje SFŽP

- podpora investičních a neinvestičních akcí právnických a fyzických osob souvisejících s ochranou a zlepšováním ŽP,
- podpora programu výzkumu, vývoje, výroby a zavádění vhodných technologií a akcí vědeckotechnického rozvoje v oblasti ŽP,
- podpora činností souvisejících s ekologickými funkcemi vodních toků a vodních ploch,
- podpora monitorování složek ŽP a ekologických procesů,
- úhrada splátek a úroků za půjčky poskytnuté SFŽP,
- podpora výchovných akcí a rozšiřování informací o ŽP,
- úhrada nákladů spojených s činností SFŽP schválených v rámci rozpočtu SFŽP.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Místní rozpočty

- V rámci místních rozpočtů jsou financovány převážně 3 oblasti:
 - ochrana vod
 - nakládání s odpady
 - ochrana biodiverzity a krajiny

<http://issar.cenia.cz/issar/page.php?id=1548>

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Národní veřejné podpory

- poskytovány v rámci vyhlášených národních programů

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Program péče o krajinu – PPK

- nejvýznamnějším nástrojem pro oblast ochrany přírody a krajiny
- naplňování a realizaci opatření, která povedou k udržení a systematickému zlepšování biologické rozmanitosti
- národním programem MŽP a existuje od roku 1996
- poskytování finančních prostředků v rámci PPK se řídí Směrnicí MŽP č. 3/2009
- prostředky do PPK jsou vyčleňovány každý rok ze státního rozpočtu
- prostředky jsou poskytovány pouze na projekty neinvestičního charakteru
- administraci programu zajišťuje AOPK ČR

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Program péče o krajinu – PPK

- zaměřen na provádění drobného managementu
- dělí se na tři samostatné podprogramy, které se liší způsobem financování a rozsahem prováděných opatření:
 - Podprogram pro naplňování opatření vyplývajících z plánů péče o ZCHÚ a jejich ochranná pásma a zajišťování opatření k podpoře předmětů ochrany PO a EVL (**PPK pro chráněná území**)
 - Podprogram pro zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí (**PPK pro volnou krajinu**)
 - Podprogram pro zabezpečení péče o ohrožené a handicapované živočichy (**PPK handicapy**)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (POPFK)

- národní dotační program MŽP na období 2009 – 2018
- nahradil PRŘS a doplnil PPK
- Směrnice MŽP 6/2009
- podporuje investiční a neinvestiční záměry realizující adaptační opatření na zmírnění dopadů klimatické změny na vodní, lesní a mimolesní ekosystémy, AOPK a Správám NP umožňuje realizovat opatření vyplývající z plánů péče o ZCHÚ, ze souhrnných doporučených opatření pro PO, záchranných programů apod.
- správce MŽP, administrace – AOPK

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (POPFK)

- Program obsahuje 6 podprogramů. Jsou to tyto podprogramy:
 - 115 162 – Zajištění povinností orgánů ochrany přírody ve vztahu k ZCHÚ a zajišťování opatření k podpoře předmětů ochrany PO a EVL,
 - 115 163 – Realizace a příprava záchranných programů a programů péče o zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů,
 - 115 164 – Adaptační opatření pro zmírnění dopadů klimatické změny na vodní ekosystémy,
 - 115 165 - Adaptační opatření pro zmírnění dopadů klimatické změny na nelesní ekosystémy,
 - 115 166 - Adaptační opatření pro zmírnění dopadů klimatické změny na lesní ekosystémy,
 - 115 167 – Zajištění podkladových materiálů pro zlepšování přírodního prostředí a monitoring krajinotvorných programů.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Grantová řízení pro NNO

- MŽP dlouhodobě podporuje aktivity nestátních neziskových organizací (NNO) v oblasti ŽP a udržitelného rozvoje
- dotace na projekty občanských sdružení a obecně prospěšných společností jsou ze státního rozpočtu poskytovány na příslušný kalendářní rok
- veřejné výběrové řízení je vyhlašováno vždy koncem srpna v roce, který předchází roku realizace projektu, a vychází ze společných „Zásad vlády pro poskytování dotací NNO...“
- horní limit na 1 projekt bývá cca 250 tis. Kč, celková částka k rozdělení se pohybuje zpravidla mezi 20-30 mil. Kč
- agendu dotací pro NNO má na starosti odbor environmentálního vzdělávání MŽP

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Zahraniční zdroje financování

- zdroje ziskového sektoru
- zahraniční veřejné podpory (především fondy a programy EU)

<http://issar.cenia.cz/issar/page.php?id=1548>

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Fondy a programy EU

- Finanční mechanismy EHP a Norska (2004 – 2006)
- Phare/Transition Facility - Program Phare (2004 – 2006)
- Program Transition Facility (2006 – 2009)
- Revolvingový fond Ministerstva životního prostředí
- LIFE/LIFE+
- Cíl 3 Evropská územní spolupráce 2007 – 2013 (a Interreg III)
- Program švýcarsko-české spolupráce (2007 – 2011)
- Fond soudržnosti (FS; 2004 – 2006)
- Operační program Infrastruktura (OPI; programové období 2004 – 2006)
- **Operační program Životní prostředí (OPŽP; programové období 2014 – 2020)**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

OPŽP – prioritní osy

<http://www.opzp.cz/>

1. Zlepšování kvality vody a snižování rizika povodní
2. Zlepšování kvality ovzduší v lidských sídlech
3. Odpady a materiálové toky, ekologické zátěže a rizika
4. Ochrana a péče o přírodu a krajinu
5. Energetické úspory
6. Technická pomoc

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Hodnocení výdajů na ochranu ŽP

- pro oblast hodnocení výdajů na ochranu ŽP není na úrovni ČR i ve světě jednotný koncepční dokument, který by umožňoval hodnocení běžných výdajů
- pro hodnocení ekonomických nástrojů existuje metodika OECD (2002)
- z této metodiky částečně vychází Metodické hodnocení efektivnosti výdajů obcí na ŽP vydaná ve věstníku MŽP (2011)

Efektivnost výdajů na ochranu ŽP

- **Efektivnost** poměřuje vztahy mezi vstupy a výstupy a tento poměr by při pozitivním hodnocení efektivnosti určitého druhu veřejných výdajů měl mít číselnou hodnotu aspoň jedna nebo menší než 1.
- Je-li hodnota koeficientu větší než 1, jde o neadekvátní vynakládání finančních prostředků.

Efektivnost výdajů na ochranu ŽP

- **Efektivnost** – pojímaná v intencích konceptu 3E:
 - **hospodárnost** (Economy)
 - **efektivnost** (Efficiency)
 - **účinnost** (Effectiveness)
 - **(účelnost)**

Efektivnost výdajů na ochranu ŽP

- Jelikož se nacházíme ve veřejném sektoru (VS), musíme si uvědomit následující skutečnosti:
 - nelze použít velikost zisku jako kritérium úspěšnosti
 - objektivní potřeby VS se obtížně definují a zejména se obtížně definují dosahované výsledky
 - efektivnost vložených prostředků se projevuje se značným zpožděním
 - projevuje se přirozená tendence k neefektivnosti
 - často chybí reálné vyjádření objektivní potřeby určitého statku pro určitou lokalitu nebo skupinu obyvatel
 - málo se používají, resp. chybí vhodné normy a limity pro určité druhy výdajů
 - pro hodnocení efektivnosti vynakládaných prostředků je potřeba vysoké odbornosti, a to jak obecné, tak i speciální

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Efektivnost výdajů na ochranu ŽP

$$\text{Koeficient } EE = \frac{\text{výdaje na životní prostředí (Kč)}}{\text{dosažené environmentální užitky (Kč)}}$$

Měření efektivnosti nákladů

- Při měření efektivnosti nákladů na opatření týkající se ochrany ŽP lze posuzovat:
 - **absolutní efektivnost** – určován směr a způsob využívání přírodních zdrojů
 - **relativní efektivnost** – sleduje taktické postupy využívání environmentálních zdrojů

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Měření efektivnosti výdajů na ochranu ŽP

- Při řešení efektivnosti výdajů na ochranu ŽP, musíme tento problém posuzovat ze dvou hledisek:
 - stanovení priorit v ochraně ŽP na základě hodnocení rizik,
 - přidělování podpor z veřejných prostředků na základě ekonomických analýz.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Měření efektivnosti výdajů na ochranu ŽP

- Z hlediska rozsahu působení je možno efektivnost rozdělit na:
 - efektivnost **v místě produkce** příslušného veřejného statku
 - efektivnost **z hlediska celospolečenského efektu** určitého veřejného statku

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Měření efektivnosti výdajů na ochranu ŽP

- **měření přepočtem výdajů na hlavu:**
 - platí obecné ekonomické zákony, tzn., že určitý výdaj, který slouží pro větší počet obyvatel je v přepočtu na hlavu nižší než pro menší počet obyvatel
 - jako měřítko používány hodnoty dosahované ve státech EU
 - hodnoty ukazatelů je možné používat jak v prostoru, tak v čase

Měření efektivnosti výdajů na ochranu ŽP

- **modelování efektivnosti** – pro dosažení plánované míry efektivnosti je možné si předem vytvořit určité modelové situace a snažit se jim v praxi co nejvíce přiblížit
- **metody objektivizace veřejných výdajů** – objektivizace výdajů by měla vycházet z definice potřeb a poptávky po veřejných statcích a službách, které jsou z jednotlivých rozpočtů financovány

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Efektivnost podpor v ochraně ŽP

- maximalizace požadovaného efektu podpory (účinku na zlepšení ŽP) za vynaložení minimálních možných nákladů a s minimalizací vzniku nežádoucích vedlejších efektů podpory, které mají negativní dopad na společnost
- může být sledována na mikroekonomické i makroekonomické úrovni
- cílem analýzy je pak identifikovat či (častěji) kvantifikovat efekty podpor na ŽP, ekonomiku a společnost
- analyzovány jsou také dopady podpor na veřejné rozpočty

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Efektivnost podpor v ochraně ŽP

- v oblasti ochrany ŽP se lze při analýze podpor zaměřit na podpory, jejichž hlavním účelem je zlepšení stavu ŽP
- hodnotíme zejména:
 - jak je podpora **účelná**
 - zda je podpora **nejvhodnějším nástrojem** pro splnění cíle
 - zda je podpora **nákladově efektivní**
 - zda nemá podpora **vedlejší negativní efekty na jiné složky ŽP**
 - zda nemá podpora **vedlejší negativní efekty na ekonomiku a sociální oblast**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Efektivnost podpor v ochraně ŽP

- předmět analýzy – jakékoli podpory ve společnosti směřující do různých oblastí (průmysl, doprava, zemědělství, školství apod.)
- účelné je zkoumat efekty na ŽP a udržitelný rozvoj
- neměly by být poskytovány podpory s výrazně negativním vlivem na ŽP

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Přístupy hodnocení environmentálních podpor

- Podle předmětu analýzy:
 - **analýza dopadů politik** – zabývá se obecně podporami, definuje zkoumanou politiku a její přímé a nepřímé efekty na ekonomiku a ŽP
 - **analýza environmentálního problému** – nejprve je definován problém ŽP a následně se zkoumá, zda k jeho existenci nepřispívá některá z politik
 - **analýza kvality života** – založena na myšlence, že environmentální statky a služby jsou součástí ŽP člověka

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Přístupy hodnocení environmentálních podpor

- Dle časového hlediska:
 - ex-ante
 - průběžně (interim)
 - ex-post
- Dle techniky analýzy:
 - top-down
 - bottom-up

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Metody hodnocení environmentálních podpor

- **Analýza nákladů a přínosů** (*Cost Benefit Analysis, CBA*)
 - metoda porovnání všech nákladů a přínosů projektu, nástroje či politiky v peněžním vyjádření
 - pokud slouží k veřejnému rozhodování je aplikovaná z pohledu celé společnosti
 - analyzuje politiky a programy, které mají netržní efekty, protože je možné srovnat nejrůznější (tržní i netržní) efekty vznikající různým skupinám ekonomických subjektů – podnikům, domácnostem apod.
 - přínosy jsou pak vyjádřeny pomocí tržních cen

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Metody hodnocení environmentálních podpor

- **Analýza nákladové efektivity** (*Cost Effectiveness Analysis, CEA*)
 - porovnává projekty s jedním zásadním přínosem (např. projekty, které mají vliv na snížení emisí SO₂, ale žádné doprovodné efekty)
 - lze porovnávat přínos vyjádřený v naturálních jednotkách s náklady vyjádřenými v penězích
 - nevyžaduje kvantifikaci (ocenění) všech přínosů
 - např. rozhodování o zaměření podpory na jednotlivé technologie, které mají stejný výsledek

Metody hodnocení environmentálních podpor

- **Multikriteriální analýza (MCA; vícekriteriální)**
 - zaměřuje se na výběr jednoho projektu z více alternativ, které mají mnoho různých dopadů
 - dopady jsou nejdříve identifikovány, každý představuje jedno kritérium analýzy
 - v rámci jedné analýzy lze srovnávat dopady ve fyzických i peněžních jednotkách a pokud nelze dopad kvantifikovat, použije se kategoriální (verbálně vyjádřená) škála
 - využitelná pro jakýkoliv rozhodovací proces

Metody hodnocení environmentálních podpor

- **SWOT analýza**

- jednoduchá metoda, pomocí níž se identifikují silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby zkoumaného projektu či nástroje
- cílem je nalezení hrozících problémů a možností zlepšení
- je součástí komplexnějších metod
- výhodou je jednoduchost, nenáročnost, úspora financí a času

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Metody hodnocení environmentálních podpor

- **Hodnocení dopadu regulace** (*Regulatory Impact Assessment, RIA*)
 - dle usnesení vlády č. 420/2005 povinná součást každého materiálu legislativní povahy předkládaného vládě ČR
 - zahrnuje metody směřující k identifikaci a vyhodnocení pozitivních i negativních dopadů právních předpisů
 - podpůrný prostředek pro rozhodování o přijetí závazných právních předpisů
 - 2 fáze zpracování

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Metody hodnocení environmentálních podpor

- **Metodika posuzování veřejných podpor z hlediska UR**
 - projekt MŽP (2002)
 - výstupem je metodika posuzování veřejných podpor, která se zaměřuje především na podpory s potenciálně škodlivým vlivem na ŽP a pokud jsou zjištěny nedostatky, připravuje podklady pro jejich změny

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Metodické hodnocení efektivnosti výdajů obcí na ŽP

- Metodika vydaná MŽP ve věstníku v roce 2011
- cílem je podat jasný, stručný, jednoduchý a komplexní návod na provádění vyhodnocení efektivnosti běžných výdajů místní úrovně do oblastí ochrany a tvorby ŽP dle konceptu ochrany ŽP s přihlédnutím ke specifickým podmínkám každého ÚSC
- pro hodnocení kapitálových výdajů lze zvolit nějakou z ekonomických metody – např. CBA, CEA apod.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Metodické hodnocení efektivnosti výdajů obcí na ŽP

- Metodika je určena všem místním úřadům, jejichž představitelé mají:
 - zájem zjistit, zda jimi vynakládané prostředky do oblasti ŽP jsou alokovány co nejvhodněji
 - chtějí srozumitelně informovat veřejnost o svých aktivitách

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Metodické hodnocení efektivity výdajů obcí na ŽP

- Pro uživatele má Metodika následující výhody:
 - podává jednoduchý, stručný a jasný návod na hodnocení prostředků alokovaných do oblasti ochrany životního prostředí;
 - hodnocení obsahuje hodnocení efektivity výdajů podle environmentálního, sociálního a ekonomického hlediska;
 - podává základ pro plánování, rozhodování, jednání, kontrolu a případně též argumenty pro obhajobu prováděných činností a s nimi spojené finanční prostředky;
 - sledování efektivity v reálném čase – jsou-li data k dispozici, je možné v reálném čase sledovat okamžité využití a účinky a účelnost vynaložených prostředků;
 - optimalizace finančních prostředků vzhledem k cílům a potřebám, tím pádem lze hovořit o zvýšení efektivity vynakládaných prostředků;
 - snížení pravděpodobnosti chybné či neefektivní alokace prostředků (tj. do oblastí, které není nutné/žádoucí/efektivní/účelné/hospodárné podporovat).

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Metodické hodnocení efektivnosti výdajů obcí na ŽP

- Metodika obsahuje jednoduché otázky pro oblasti ochrany ŽP
- cílem je provázat naplňování principů ochrany ŽP zahrnující ekonomický a sociální efekt s vynakládanými výdaji a zhodnotit efektivnost konceptu 3E
- výsledkem je hodnotící systém, který umožňuje porovnání s ostatními ÚSC
- k hodnocení je vytvořen samostatný program (ve formátu MS Excel)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Děkuji za pozornost

Otázky?

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ